

SVERIGES DÖVHISTORISKA SÄLLSKAP

Utgivare: Sveriges Dövhistoriska Sällskap (SDHS)

Utkommer 2-4 gånger årligen och sändes gratis till SDHS medlemmar.

Redaktionskommitté: Pia Renner och Per Eriksson.

Layoututförande: Per Eriksson.

Ansvarig utgivare: Per Eriksson, Röntmästargatan 85, 702 25 Örebro.

• NR 3 •

• ÅRGÅNG 2 •

• FEBRUARI 1996 •

Ledare

Bäste läsare! Här kommer vår tidning nr 3. Detta nummer kommer till största delen handla om dövhistoriska seminarier i Göteborg. Våra tre föreläsare skötte sig till full belåtnad. Märkvärdigt var det fler tillresta seminariedeltagare utanför Göteborg än de som bor i staden. Kanske beror det på att göteborgarna inte är vana att betala seminarieavgift?

Avgiften var nödvändig för att SDHS ska kunna finansiera seminariet. 100 kr för medlemmar och 150 kr för icke medlemmar. Denna summa kan man jämföra med en biobiljett eller ett fotbollsbesök på Ullevi.

Nästa dövhistorisk seminarium blir på Östervångsskolan, Lund 12-13/10. Förberedelsearbetet är redan i gång. Tema blir "före 1871", "1871", "dövas allt i allo", "kända lunda elever".

I samband med Sveriges Dövas Riksförbunds (SDR) kongress i november 1995 gjordes stadgeändringar. SDHS ska nu ansöka medlemskap hos SDR. När det är godkänt då får SDHS skicka motioner, representera och yttra sig på kongresserna men har inte rösträtt.

Per. E.

Rapport från tredje seminariet

Helgen började lite tokigt på Björkö. Hela SDHS' styrelse och de tre föreläsarna skulle övernatta på Björkö. Till vår fasa fanns det ingen nyckel. Därför var vi i mörkret tvungna att göra "inbrott" via ett fönster för att kunna komma in i huset.

Efter om och men lyckades Per få kontakt en konduktörs mobiltelefon på ett tåg. Han meddelade skriftligt en 55 årig skäggig döv med inget hår upptill om försenad hämtning på tågstationen i Göteborg, dvs Roland Ask från Karlstad.

Robin Holmstedt demonstrerar hur han gjorde med fönstret medan Roland Ask håller för örat.

Förskolan i Göteborg

Roland Ask berättade om sina minnen. Han kom från Kinna. Mycket tidigt upptäcktes hans dövhet. Det var läkaren i Borås som rekommenderade Rolands föräldrar att Roland skulle gå på förskolan i Göteborg. Dit kom han som treåring 1944 med Alma Abrahamsson som lärare. Roland fick då bo på elevhemmet Ängagården.

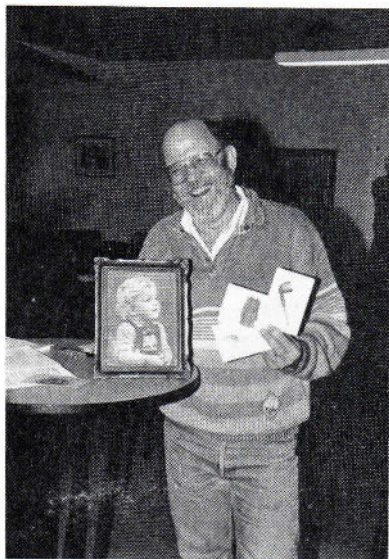
Alma Abrahamsson tecknar, 1947.

De som bodde långt från Göteborg fick stanna kvar över helgerna. Då fick de promenera till Slottskogen som låg i närheten av elevhemmet.

Alma var en bra pedagog och använde teckenspråket i sin undervisning. Barnen tyckte det var roligt med talövningarna. Alma använde en tandprotes och formade en tunga av vax för att visa var "S" skulle vara. När ett barn lyckades prestera fram ett bra talljud, så blev belöningen en karamell från den blåa burken. Mycket populärt var spegelbilden med bokstavsplaceringarna. *(forts. på nästa sida)*

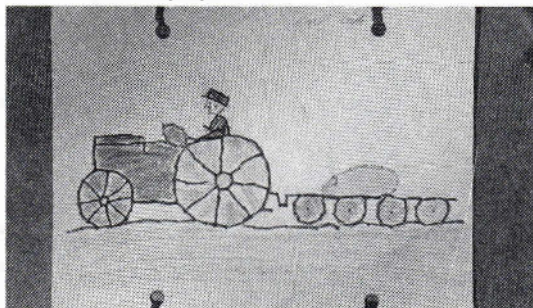
(Förskolan i Göteborg forts.)

På grund av kriget fanns det inte lim, så att barnen fick göra det av äggvita, vatten och mjöl! Roland skänkte till SDHS en pekbok från förskoletiden. Varje bild är ritad och sydd med garntrådar.

Roland Ask poserar med ett inramad foto av sig själv som 4-åring. Den lille parveln tecknar "båt".

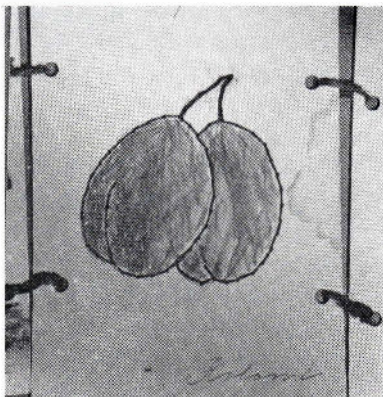
Barnen fick lära sig att ysta så att det blev ost med paraffin runt om. Det var ju ransoneringstider så man var tvungen att göra mycket själv. Almas metodik var att använda åskådningmaterial ute och inne. Barnen fick åka till en bondgård och lära sig hur man mjölkar en ko och allt annat bestyr som hör till det dagliga livet.

En bil, Rolands pekbok.

Det fanns inget lunchrum så man fick äta på pulpeten. Roland berättade att i närheten av elev hemmet Änggården fanns Slottsskogen med Naturhistoriska museet intill. Där fanns ett valskelett, som var 33 meter långt. Göteborgarna säger att det finns kvar att beskåda.

Bland de 35-tal seminariedeltagarna hade många haft Alma i förskolan. Alla har enbart positiva minnen. Det beror på att allundervisningsked-

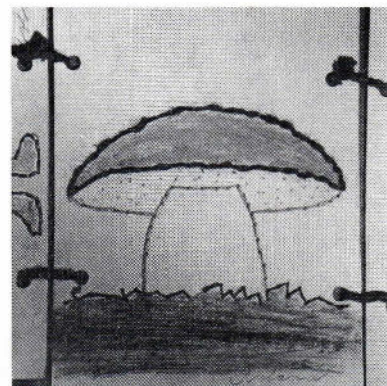

Plommon, Rolands pekbok.

de på teckenspråk. I de övriga dövskolorna var var tecken språket inte populärt.

Hur startades förskolan i Göteborg? När dövskolan på Nya Varvet lades ner 1898 måste man besluta om de medel som fanns i Carnegieska fonden.

Dövskolerektorn från Vänersborg, Fredrik Nordin föreslog i en skrivelse 1900 att räntans skulle avsättas till en förskola för döva barn i åldern 3-8 år. Med hjälp av Carnegiska och Bergen holtz fond startades förskolan 1 september 1902. Dövlärarinnan Annie Koch anställdes som föreståndare. Annie använde orala metoden dvs inget tecken alls i undervisningen.

En svamp, Rolands pekbok.

1912 fick förskolan egna lokaler på Västra Skansgatan 1 B i stadsdelen Haga. År 1926 anställdes småskollärarinnan Alma Abrahamsson vid förskolan och blev föreståndare 1940. Hon hade döva föräldrar och undervisade på teckenspråk. Myndigheterna såg inte med blida ögon på det. Vid varje besök på skolan undvek Alma att använda teckenspråk. Så fort besöket var över, började hon teckna igen.

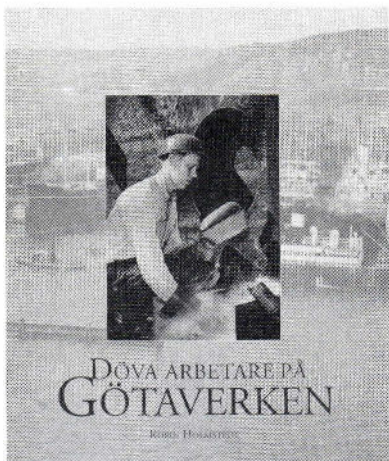

SDHS ordnade en dövhistorisk vandring på söndagen till förskolan, dövskolan på Hagagatan och Nya Varvfet. Robin Holmstedt berättar vid förskolans ingång Västra Skansgatan 1 B.

Hon gick i pension 1968. Först mot slutet av sin lärarbana hyllades hon för sitt uppoffrande arbete. År 1965 fick hon Göteborgs stads förtjänstecken. Postumt fick Alma Abrahamsson år 1977 medaljen "Illis quorum meruere labores" i guld av femte storleken för sina mångåriga och betydelsefulla insatser för döva i vårt land.

Döva arbetare på Götaverken

På grund av SKTF:s övertidsblockad kunde inga tecken-språkstolkar ställa upp. Robin Holmstedt fick rycka in och ge info om varvshistoriska föreningen medan dess ordförande stod intill.

Titelsidan "Döva arbetare på Götaverken".

titel på Götaverken. Sammanställningen har underlättat mycket eftersom Robin har arbetat flera år på Götaverken.

På grund av skyddsfrågor fick döva inte arbeta utomhus utan fick hålla till inomhus. Under rasterna var döva upplade i olika grupper. Den ena pratade hela tiden om politik, den andra om idrott och den tredje om allmänna saker. Man fick alternera mellan grupperna efter sitt eget intresse.

Kommunikationen mellan hörande och döva skedde via gestuella hemmagjorda tecken. Det hade varit önskvärt att basen hade lärt sig tecken på rätt sätt. Döva var nöjda med sin egen försörjning och har aldrig begärt att få utbildning.

Ett exempel på hemmagjorda tecken "övertid" på Götaverken.

Sedan redogjorde Robin om sin precisnytryckta fina bok med ovanstående titel. Götaverken har verkat i Göteborg under flera år och finns inte kvar idag. Ett 80 tal döva har under årens lopp arbetat där.

Robin är mycket historisk intresserad och hade behovet att dokumentera dövarbetet

Dock missade döva mycket information av facket. Döva arbetarna var inte med om demonstrationen med plakaten "Ej lägga ner Götaverken". Döva fick veta om demonstrationen först dagen därpå. Ingen hade informerat dem.

Döva och hörande fick lika lön för samma arbetsmoment.

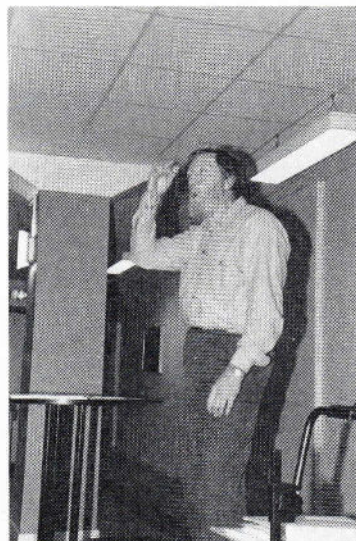
Skriften finns att beställa hos SIH Läromedel, Örebro.

Dövhistoria i historien

En av nordens skickligaste redaktörer och föreläsare var inbjuden till seminariet. Det var Thorbjørn J. Sander från Bergen, Norge. Han berättade på sitt målande teckenspråk med overhead olika fakta.

Thorbjørn framförde att han har varit tvungen att läsa mängder gammal litteratur för att få fram så lite källor om döva.

Lite axplock kommer här om döva förritiden: Den nordiske guden Oden kunde bota sjuka och med sin blick befalla personer att bli döva eller synskadade. Islän-

Thorbjørn J. Sander föreläser

ningen Snorre Sturluson, dräpt 1241, har skrivit Nordiska Kungasagor; Olavs Heliges saga om den svenske vikingakungen Olof Skötkonung, som blev döpt 1008. Han hade tre rådgivare som var bröder med lyte; "Torvid stamme, Arnvid blinde och Freyvid döve". Olof gifte bort sin dotter Ingerd till kung Olav av Norge. Efter tävningsspel om Kungahälla på Hisingen, så vann Olav på grund av sprucken tävning bygden varvid all män fred skapades. Det fanns även en farbror till Birger Jarl, Carl den döve, som var jarl (ledare) för en här. Carl mördades vid ön Ösel, Estland.

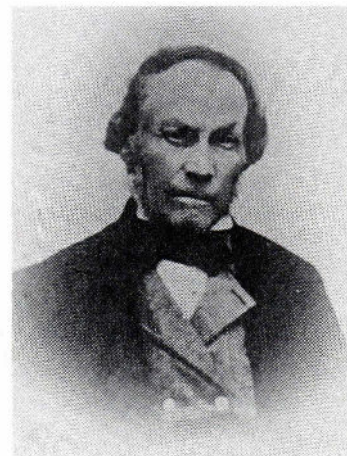
Hur en norsk dövskola bildades under svensk regering

Döve norrmannen Andreas Möller gick som elev på dövskolan i Köpenhamn. Norge tillhörde då Danmark. Det fanns ingen dövskola i Norge.

Sedan tog Sverige över Norge. Möller började undervisa några döva barn i sitt hem. Sedan ansökte Möller hos svenska regeringen att bilda en döv skola i Norge. Regeringen föreslog att placera dövskolan i Oslo eller Karlstad.

I och med att Möller var den ende i Norge med dövskoleerfarenhet, så beslutades det 1 november 1824 att lägga dövskolan i Trondheim, Möllers hemstad. Originalprotokollet finns på Stockholms slott.

Möller startade sin dövskola "Waisenhuset", i Trondheim 1 april 1825.

Andreas Möller, Dövas Museum, Helsingfors.

Begränsad eftersändning

Vid definitiv eftersändning återsänds försändelsen med nya adressen på baksidan (ej adressidan)

Återsändningsadress

SDHS, c/o Eriksson
Räntmästargatan 85
702 25 Örebro

Tysk ockupation av Norge 1940-1945:

April 1940 ockuperades Norge av Tyskland. Många döva kom till arbetet helt ovetandet om ockupationen. Där fick de en chockartad information så att många återvände hem och gömde sina värdesaker. Radio och tidningarna censurerades. Det var mest grannarna som fick informera döva vid olika tillfällen. Thorbjørn fick ett tågpass där han enbart fick åka tåg mellan Oslo och Kongsvinger dvs mellan dövskolan i Oslo och sitt föräldrahem. Döva fick inte resa fritt i Norge och besöka varandra. Det var helt enkelt förbjudet att resa överhuvudtaget. På så sätt stannade upp all föreningsliv för döva under hela ockupationen. Hur många döva blev skjutna för att de inte hörde ordet "halt"?

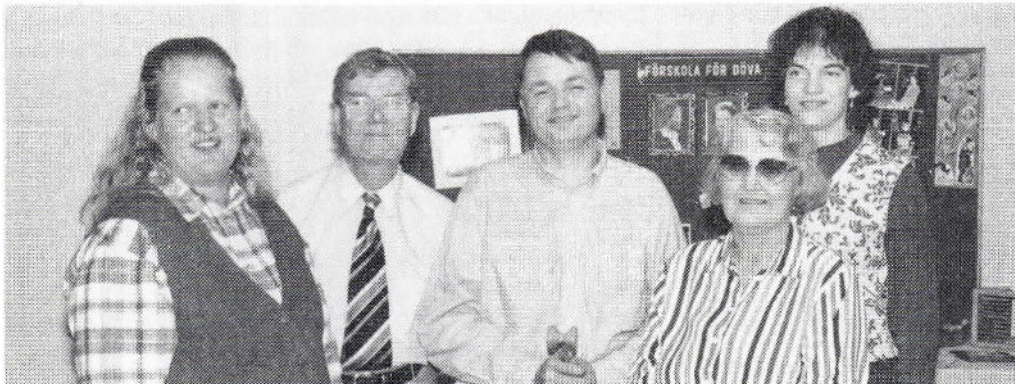
ka medborgare blev mobiliserade på det ena och andra sättet. Döva fick av försvaret utbildning att utföra brandsläckning ifall Sverige skulle bli bombade av Tyskland.

Brandövning, fortsättningskolan för döva Vänersborg

Sverige under andra världskriget

Under kriget var det allmän mörkläggnings i städerna och på tågagnarna. Järnvägstationernas namn togs bort. Alla svens-

Så ser vi ut!

Årsmötet 7 oktober 1995 valde dessa personer till SDHS styrelse 1995-1997: Från vänster: Anneli Örlegård, Robin Holmstedt, Per Eriksson, Ulla-Bell Thorin och Pia Renner.

År 1907. Redaktör och ansvarig utgivare: Dan Anders son. Redaktionssekreterare: Gösta Wiberg. Utdrag: "På en landtegen dom i Tyskland finnes en döfstum ko. Denna ko har icke visat några tecken till hörsel och saknar för mågan att råma. Dock kan hon frambringaljud som närmast liknar gurgel. Öronen äro missbildade".

Jo! Prenumerera på
NORDISK DÖFSTUMTIDNING

Styrelse 1995-97 för Sveriges Dövhistoriska Sällskap:

Per Eriksson, ordf och kassör, Pia Renner, sekreterare, Ulla-Bell Thorin, ledamot, Robin Holmstedt, ledamot, Anneli Örlegård, ledamot. Postmottagare: c/o Eriksson, Räntmästargatan 85, 702 25 Örebro. Medlemskap för enskilda 50:- och organisationer 250:- /år. Tidningen utsändes gratis till alla medlemmar. Pg 85 41 21-1.